

VLOGA FUNKCIJSKIH PREDLOG V DELOVNI TERAPIJI

Mateja Sok, dipl. delovna terapevtka

Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča,

Center za poklicno rehabilitacijo, enota Murska Sobota

Delovni terapevti kot zdravstveni delavci težimo k temu, da ljudem s kakršnimi koli težavami (fizičnimi, psihičnimi) omogočamo doseganje čim večje samostojnosti na vseh področjih delovanja (dnevne aktivnosti, delo in produktivnost, prosti čas). Cilj delovnoterapevtske obravnave je bolj zadovoljno, lažje in samostojnejše funkcioniranje v vsakdanjem življenju. Pomagamo in svetujemo, kako izboljšati ali ohranjati izvajanje vsakdanjih aktivnosti, in se osredotočamo na tiste aktivnosti, ki jih posameznik mora ali želi početi.

Pri delu uporabljamo aktivnosti kot terapevtski medij. Aktivnosti so namreč del življenja vsakega posameznika in so nujne za človekov obstoj in preživetje. Z njimi posameznik razvija spretnosti, spoznava lastne zmogljivosti in omejitve. Človeka aktivirajo, motivirajo, stimulirajo njegove občutke ter obnavljajo njegovo energijo. Na ta način ponujajo tudi zadovoljstvo, razvedrilo, socialne stike, omogočajo, da ljudje počnejo stvari, ki jih zanimajo, in so lahko posrednik za izražanje. Delovna terapija temelji na prepričanju, da z uporabo terapevtskih aktivnosti lahko vpliva na preprečevanje in zmanjšanje okvar in omogoča maksimalno prilagajanje za uspešno funkcioniranje posameznika v vsakdanjem življenju. Pri tem moramo vedno dobro presoditi, katere aktivnosti so za posameznika primerne, in jih prilagajati glede na njegove sposobnosti in potrebe. Obravnava zajema torej opravila, ki jih izvajamo, da bi vzpostavljali, vzdrževali, izboljševali ali povrnili zmožnosti opravljanja določenih aktivnosti.

V rehabilitacijskem timu Centra za poklicno rehabilitacijo imamo poleg vseh drugih strokovnih delavcev tudi delovni terapevti edinstveno vlogo. Pri delu velikokrat uporabljamo ponavljajoče se aktivnosti, s katerimi izboljšujemo funkcioniranje posameznika. S tega vidika lahko rehabilitacijo opredelimo kot ponovno usposabljanje, učenje in trening aktivnosti oziroma usposabljanje za izvajanje osnovnih življenjskih aktivnosti. Posamezniku, ki ima zaradi posledic bolezni ali poškodbe okvaro v funkciji in s tem omejenost v izvajanju posameznih aktivnosti, poskušamo le-to omiliti, preprečiti njeno poslabšanje ali jo celo odpraviti. V načrtovanju obravnave opredelimo pristope in ukrepe, na osnovi katerih določimo cilje in individualni program dela. Da bi dosegli želene cilje, se pogosto osredotočamo na kompenzatorne metode, povezane z različnimi terapevtskimi pripomočki in prilagoditvami.

V procesu rehabilitacije skozi svojo kreativnost nenehno iščemo nove ideje in možnosti za opravljanje aktivnosti. V Centru za poklicno rehabilitacijo, enota Murska Sobota, smo iz potrebe in želje, da bi naši uporabniki postali čim bolj samostojni v izvajanju življenjskih aktivnosti, pričeli z razvojem in izdelavo testnih pripomočkov. Ti rabijo kot predpriprava za izbor ustreznega pripomočka podporne tehnologije na različnih področjih. Podporna tehnologija je splošni izraz za katerokoli napravo ali sistem, ki omogoča posamezniku, da opravi svojo nalogo, ki je sicer ne bi mogel narediti, ali pa povečuje preprosto in varno izvedbo nalog, ki jih brez pomoči podporne tehnologije ne bi mogel izvesti. Pripomočki podporne tehnologije omogočajo izvedbo aktivnosti osebam, ki imajo težave na področju gibanja, občutenja in zaznave spoznavnih sposobnosti.

Sodobni način življenja in dela vse pogosteje pogojuje nastanek raznih bolezni (možganska kap, možganske krvavitve ...) in poškodb (poškodbe glave, razne poškodbe rok ...), ki imajo

za posledico zmanjšanje spretnosti zgornjega uda. To zadnje pomeni težave pri izvajanju neodvisnih gibov, predvsem finih nalog, ali pomanjkanje ročnosti. To lahko pogosto vodi v zmanjšanje delovne sposobnosti posameznika, velikokrat celo v invalidnost. Pogosto se to zgodi prav v najproduktivnejšem obdobju človekovega življenja. Zagotovo je celotna človekova delovna sposobnost odvisna od funkcij roke, še posebno pomemben vpliv ima dlan s prsti. Funkcionalnost roke je definirana kot sposobnost prijemanja in manipulacije z različnimi predmeti pri aktivnostih vsakdanjega življenja. Vloga delovnega terapevta je, da najde način, s pomočjo katerega vpliva na čim večjo funkcijo rok in s tem omogoča izvedbo aktivnosti na vseh področjih človekovega delovanja. Pri tem imajo pomembno vlogo funkcijske predloge, s pomočjo katerih vadimo izpadlo funkcijo rok, hkrati pa urimo spretnosti, ki so potrebne za izvedbo namenskih aktivnosti na področju skrbi zase, dela in prostega časa.

V sodelovanju s sodelavcema iz tehnološke službe (rehabilitacijski tehnolog Zlatko Perić, dipl. inž. les., CPR enota Maribor, in rehabilitacijska tehnologinja Brigita Šavel, dipl. inž. tekst., CPR enota Murska Sobota), smo izdelali tri funkcijske predloge za vadbo namenskih aktivnosti. Njihova osnova je nagibno leseno stojalo (slika 1) z možnostjo prenosa, ki dovoljuje menjavo predlog in se lahko dopolnjuje z vedno novimi možnostmi. Prva predloga (slika 2) je namenjena vadbi zapenjanja in odpenjanja gumbov, odpiranja in zapiranja zadrg, ježkov, vezanju vezalk in drugim mehanizmom, s katerimi se človek srečuje pri osnovni skrbi zase (oblačenje, slačenje, obuvanje ...). Druga (slika 3) in tretja predloga (slika 4) sta namenjeni vadbi odpiranja in zapiranja sistemov ožjega bivalnega okolja (kljuka, ključavnica, zapahi, pipa, stikala, navoji, vijaki, drsni mehanizem ...). Predstavljeni pripomočki so namenjeni funkcijskemu usposabljanju rok in osamosvajanju v izvedbi aktivnosti v bivalnem okolju.

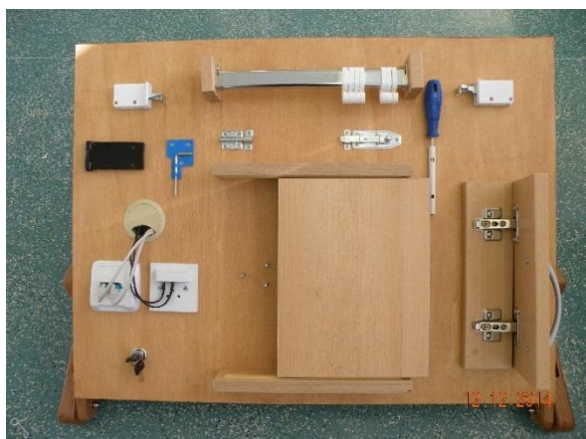

Slika 1: Osnovno nagibno stojalo

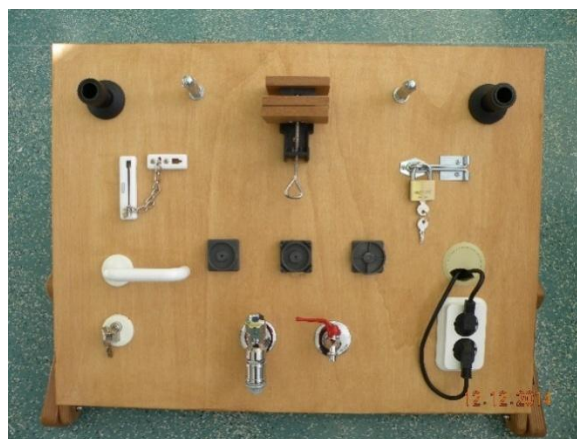

Slika 2: Predloga 1

Z vadbo konkretnih aktivnosti pomagajo vzpostaviti osnovne spretnosti roke (večja gibljivost, mišična moč, koordinacija, senzibiliteta, spretnost – prijem, spust, soročnost, manipulacija) ter omogočajo pripravo za vključevanje v aktivnosti v domačem in tudi širšem družbenem okolju. Posamezniku torej omogočajo izboljšanje spretnosti in samostojnosti.

Slika 3: Predloga 2

Slika 4: Predloga 3

Vsako izboljšanje funkcije in s tem izvedbe aktivnosti pomeni za posameznika manj odvisnosti od drugih, izboljšanje samopodobe in boljše kakovost življenja. Naši pripomočki so se že izkazali kot zelo uporabni in vsekakor se bo v prihodnje rodila še kakšna nova ideja, ki bo prispevala predlogo z novimi možnostmi za funkcijsko usposabljanje rok in vadbo simuliranih aktivnosti. Naš glavni cilj pa je, da bomo v nadaljevanju pri posameznih primerih uporabnikov izdelali zanje pomembne pripomočke – bodisi na področju osnovnih bodisi širših dnevnih aktivnosti, dela in produktivnosti ter prostega časa.

VIRI:

- <http://www.sous-slo.net/solaenakhimoznosti/podporneTehnologijePripomocki.html> (Urbanistični inštitut RS, april 2010); sneto september 2014
- <http://m.mf.uni-lj.si/dokumenti/8f4a175f8b64eb3dc3134f350bda5d43.pdf> (Rehabilitacijska (podporna) tehnologija, Helena Burger); sneto september 2014
- <http://www.zdruzenjecvb.com/clanki/pdf/22-dom-iris.pdf> (Dom Iris, dr. Anton Zupan); sneto 2014
- <http://m.mf.uni-lj.si/dokumenti/8cfbf0aca4479f6f9ff13092980076af.pdf> (Delovna terapija, Zdenka Pihlar); sneto 2014
- <http://www2.zf.uni-lj.si/ri/publikacije/stroka2012/8.pdf> (Samostojnost izvajanja dnevnih aktivnosti po možganski kapi, Alenka Oven in Lucija Šergan, 2012)
- Zbornik prispevkov 7. kongresa delovnih terapevtov Slovenije – Mo Vi aktivacijska miza (Vitoslava Marušič, Mojca Kobal Petrišič)
- <http://www2.zf.uni-lj.si/ri/publikacije/stroka2012/6.pdf> (Funkcija roke – izdelava normativov za test SHAP v Sloveniji; Sara Rupnik Mihelčič, Helena Burger in Zdenka Pihlar); sneto november 2014
- <http://www.vidastudio.si/si/7/delovna> terapija/; sneto november 2014
- http://www.dr-flis.si/Poskodbe_in_bolezni_roke; sneto november 2014
- Človeku prijazni pristopi; Univerza v Ljubljani, Visoka šola za zdravstvo, oddelek za delovno terapijo – Aktivnosti v delovni terapiji (Ana Vojska, Vita Marušič, 2004)
- http://delovnaterapija.weebly.com/delovna_terapija.html; sneto november 2014
- Rehabilitacija – letnik VI, september 2007 (Urška Puh)